

Gabriela
Adameșteanu

MESERII NERECOMANDATE
FEMEILOR

POLIROM
2025

Cuprins

<i>Prefață</i>	9
----------------------	---

Partea întâi

FUGIND DE MESERIA DE SCRITOARE

1. Trauma pubertății	17
2. Amprenta maternă	21
3. Modele masculine vs modele feminine	23
4. Postura de vânat	27
5. Dileme de prozatoare	30
6. Cupluri de scriitori	32
7. Instinctul poveștilor, vinovat și irepresibil	35
8. Puțină ordine în sentimente!	38
9. Meserie recomandată, dar neacceptată	40
10. Prima întâlnire cu Mircea Eliade	42
11. Creangă vs Caragiale	45
12. Am copilărit în Grecia antică	48
13. O eroare copilărească, o remușcare de adult	50
14. Misterioasa Ralu Caragea	53
15. Obsesia torturii	56
16. Decreștii văzuți de aproape	59
17. Un sat mitizat	61

18. Adolescența trăită în secolul al XIX-lea	65
19. Scrisul, adversarul lecturii.	69
20. Vârsta poeziei	72
21. Fiecare generație cu lectura ei.	75
22. „Cartea care era bună la timpul ei rămâne în urmă“	78
23. Viața oamenilor, viața cărților	81
24. Meritocrația în comunism.	84
25. Rețele salvatoare	86
26. Strategiile reușitei în Războiul Rece.	89
27. Dezamăgiri, depresii, crize religioase, reveniri.	92
28. „Realitatea iluziei“	95
29. Identități multiple.	99
30. Tentative de autoreeducare	101
31. O primăvară grea	104
32. Soluțiile doliului	106
33. Teama de cenacluri.	110
34. Critic literar eșuat.	113
35. Ochi de gheață, suflet cald	116
36. #MeToo	119
37. O excepțională profesoară de <i>creative writing</i>	122
38. Mentorat cu termen de expirare	125
<i>Note</i>	128

Partea a doua

AM VRUT SĂ FIU SCRITOR, NU SCRITOARE

1. „Femeile să scrie despre femei și bărbații despre bărbați“ . . .	131
2. „Niciunul dintre marii scriitori n-a ajutat o femeie să scrie“	134

3. Cititoarele preferă scriitoare, cititorii nu.....	138
4. Scrisul femeilor și scrisul bărbaților	142
5. Cât se pierde pe drumul de la prototip la personaj	144
6. Un local mitizat	147
7. Literatura ca religie	151
8. Testul valorii pentru o autoare	155
9. Două întâlniri cu „cel mai iubit dintre scriitori“	160
10. Căzând mereu din lună	166
11. Fața nevăzută a lunii	174
12. Ursitoarele i-au dat tot ce-și putea dori	181
13. „Prizonieră condiției ei de femeie“	185
14. „Scrisă de o femeie, poartă pecetea temperamentului masculin“	189
15. „Literatura tainelor de alcov, a clevetirilor și insinuărilor calomnioase“	192
16. Despărțirile „Anilor romantici“	196
17. Drumul lung al <i>Dimineții pierdute</i>	201
18. Ratările unui personaj de succes	206
19. Scrisul terapeutic	210
20. Muzeul Cenaclului Sburătorul	213
21. Monica.....	217
22. Personaje masculine în cărțile autoarelor	222
23. Scriitor maniac: perfecționism și narcisism	226
24. Ca și oamenii, cărțile se nasc sub stele norocoase. Sau nu ...	230
25. Discursul feminist în comunism și postcomunism	235
26. Statutul scriitoarelor în comunism.....	238
27. Căministe, la distanță de două generații	241
28. „Vizibile și invizibile“	245
29. Proba libertății	248
<i>Note</i>	256

Partea a treia

LUMI PARALELE

1. Enigma legionară	263
2. O racolare neinspirată	269
3. Întâlniri târzii	272
4. Schimbarea la față	275
5. Produs al transhumanței?	278
6. Roșu și negru	283
7. Legendele lui Cucu-Năucu	286
8. Regrete tardive	290
9. Visul medical	293
10. Mugurii capitalismului	296
11. Resentimente transgeneraționale	299
12. „Teoria locurilor“	303
13. Orașul verde și luminos	307
14. Oameni tineri sub vremi	310
15. Neospitalierul oraș al copilăriei	315
16. Dosarele ajung mai repede decât trenul de marfă	317
17. Orașul știut	320
18. Orașul neștiut	324
19. Miracolul Paștelui	330
20. Orașul apăsător	332
21. Reîntors din subterane	337
22. Multă agitație pentru o alertă falsă	341
23. Ofițeri și informatori	343
24. O țintă fără miză	345
25. Orașul visat	351
26. „Ce am crezut despre legionari și iată ce fac!“	355

27. „Ați învățat Bucureștiul?“	361
28. Muncind cu pietre de moară legate de picioare	367
29. Peisaje bucureștene	373
30. Inocența salvează	378
31. Dintr-un oraș de provincie într-o metropolă și invers	384
32. Misterul manifestelor	388
33. „Niciodată n-am trăit mai bine ca acum“	394
34. Urmărire postumă	402
35. Orașul morților, orașul vinovat, orașul altora	409
<i>Note</i>	412

Capitolul 10

Căzând mereu din lună

„Îi place să spună despre el că este uns cu toate alifiile și nu cred să greșească: se cunoaște foarte bine. Este circumspect, bănuitor și are știința de a provoca mărturisiri. Uneori ridică tonul la interlocutor, folosește un limbaj mai brutal, dar bănuiesc că este o tactică a relațiilor sale cotidiene, aplicată cu discernământ și fermitate. Pierde puțin timp cu menajamentele, dacă nu este mânat de vreun interes precis, și pentru fiecare serviciu făcut în particular pretinde un contraserviciu. În casă, cu masa eterogenă a musafirilor, evită orice fel de comentariu privind evenimentele majore ale zilei, interne sau internaționale. Mereu schimbă discuția, spune banalități, ascunzându-se după pasiunea pentru obiecte vechi. Casa este mobilată cu mobilă restaurată, cumpărată la preț redus, și vizitatorii trebuie neapărat s-o admire ca să aibă un subiect de conversație.“

Este descrierea unui personaj de roman? Nu, e doar un fragment de notă informativă, una din nenumăratele pe care poetul Nicolae Ioana, cea mai prolifică sursă a căpitanului de Securitate Opreșor Onițiu (ajuns apoi maior, apoi colonel), care a păstorit „editura de elită“ Cartea Românească pe timpul mandatelor celor doi directori succesivi, ambii

mari prozatori: Marin Preda în anii '70 și George Bălăiță în anii '80. Deși am lucrat cinci ani la Cartea Românească, habar n-am avut de prezența ubicuă a ofițerului Onițiu: nimeni nu mi-a șoptit nimic despre periculosul om invizibil. Doar cuvântul *Securitate* mai apărea uneori, abstract, în conversații și, imediat, tăcere. Pe ofițerul Onițiu l-am descoperit acum câteva luni, când, lucrând la cartea asta, mai făceam uneori drumuri la CNSAS să-mi verific informația.

Acolo mi-am dat seama că lectorii cei mai solicitați și apreciați ai Cărții Românești, aflați acolo de la începuturile ei, poetul și prozatorul Mircea Ciobanu și istoricul literar Magdalena Popescu-Bedrosian, au fost cei mai atacați de Securitate: nu erau membri de partid, dar scosese ră cele mai multe cărți și avuseseră multe probleme cu ele. Pentru supravegherea unui membru de partid trebuia luat avizul secretarului de partid, iar birocrăția comunistă, de sorginte sovietică, țaristă, era lentă. Nu știu dacă nu vruseseră să intre (în dosarul de la CNSAS, Mircea Ciobanu promite, dar amână) sau mai degrabă Partidul nu dorise doi oameni cu legături religioase, Ciobanu era neoprotestant, Magda – fiica unui cunoscut preot de la Elefterie. Da, religia era bine supravegheată în comunismul după care unii, născuți la distanță de acele vremuri, jinduiesc acum. De aceea au infiltrat clerul, folosit politic până azi.

Am încercat să mă descurc în brambureala foilor din dosare, m-am cufundat în lectură și am înghețat. Ce presiune pe cei doi colegi! Cărțile necenzurate, așa cum le lăsașem și eu, te puteau duce la judecata din sediul Securității: o discuție menită să te îngrozească, să te umilească, să-ți

frângă cutezanța. Chemarea la sediul Securității, ca primă măsură punitivă, putea fi urmată de o altă pedeapsă, dacă lectorul „nu-și băgase mințile în cap“.

Mi-a fost o milă retroactivă pentru cât au suferit colegii mei apărând cărțile altora și inevitabil amânându-și propria literatură. Le-am șters pe loc micile păcate omenești, ca și pe ale mele, și m-am uluit că am scăpat nevătămată din bolgia unde trăisem, rozându-mi nemulțumirea, mai ales în ultimii ani, 1987-1989. Traversasem, somnambulă, o cărare îngustă, noaptea, lângă o prăpastie adâncă, cum de nu căzusem, deși nu vedeam unde calc?

M-au salvat inocența, lipsa de simț al realității. Nu stăteam la taclale la „Madam Candrea“, aveam puține relații apropiate în lumea literară, totul trebuia să mi se explice, iar în comunism nimeni nu explica nimic. Era o lume codificată, în care binele și răul erau uneori amestecate. Greu de înțeles pentru cei de azi că trăiam cu obsesia că suntem supravegheați, dar nu aflam alfabetul supravegheții decât dacă intram în mecanismul respectiv.

Sigur, erau și complicități, și pile, și corupție mai mică, mai mare, și aranjamente la toate nivelurile în țara tranzacțiilor care este România. Dar scriitorii, și cei nemângâiați pentru câte paragrafe, poezii, pagini le-a masacrat cenzura, și cei care povesteau în gura mare la „Madam Candrea“ cum au păcălit-o (povești întoarse pe loc la vigilenții ofițeri de Securitate, căzând în capul lectorilor indulgenți), nu le-au fost și nu le vor fi niciodată destul de recunoscători celor care le-au scos cărțile, fie și așa, mutilate, dar cu prețul sângelui și creierului lor otrăvite de frică.

Conspirații erau/sunt peste tot, la niveluri înalte, dar și la al Uniunii, unde sub discursuri se desfășurau lupte de putere. Lucram deja de ceva timp la Cartea Românească atunci când am început să înțeleg că am fost folosită în lupta dintre cele două grupuri de scriitori de pe „partea bună”: cel al *României literare*, aflat în siajul lui Gogu Rădulescu, și cel al noii conduceri a Uniunii, alcătuită din mari prozaatori aduși din provincie (D.R. Popescu și George Bălăiță, ambii membri corespondenți CC). Dar înțelesurile până la capăt le întrezăresc abia acum. Nu e corect să vorbești cu certitudine despre acea societate cu două etaje, unul la vedere, unul ascuns, care comunica într-un mod întotdeauna neașteptat.

Începusem, după *Dimineața pierdută*, să capăt valoare ca „scriitor”, deci în termeni economici valoare socială, valoare de întrebuințare: puteam fi folosită în veșnice războaie interne, ceea ce detest: sunt irepresibil independentă. Și înțeleg greu, încet, în ce mă bag. La originea marilor războaie pe principii se află, ca și în războiul Troiei, un conflict personal. La Cartea Românească, în locul frumoasei Elena se află o carte frumoasă, o capodoperă, *Lumea în două zile* a lui George Bălăiță, pe care Georgeta Dimisianu, celebra lectoriță, o respinsese cândva, așa că a trebuit să apară, întârziată, în 1975 la Editura Eminescu. Mare succes, premiul Uniunii (eram acolo, îl luasem și eu pe cel de debut, n-am mai văzut așa entuziasm). Dar peste cinci ani moare Marin Preda și George Bălăiță ajunge la Cartea Românească, șeful Getei Dimisianu.

Războiul dintre ei exista de ani în editură, dinainte de venirea mea, și s-a încheiat cu o rocadă: postul meu de la

Enciclopedică i-a fost dat Getei Dimisianu și eu am fost mutată la Cartea Românească. Nu intru și în colportările adiacente, care la mine au ajuns ulterior (un denunț la Securitate al unei nepoate, soția unui cunoscut scriitor disident, etc.), fiindcă nu le-am verificat. Spre deosebire de dosarele de la CNSAS ale colegilor mei amintiți anterior, cel al Georgetei Dimisianu era cvasi-gol: nimic despre cărțile necenzurate, nici urmă de ofițerul Onițiu în el sau de mutarea la Enciclopedică. De ce? N-am idee, nu fac supoziții. Nu știu nici dacă era membră de partid, eu eram, nu mi-a prins rău, descopăr acum. Numele Georgetei Dimisianu era menționat în câteva foi disparate, din alte dosare, alături de numele altor lectori de la Cartea Românească, chiar și de al meu, care „nu lucraseră cărțile“.

Pentru mine, totul a început prin noiembrie 1984, cu un telefon neașteptat al lui D.R. Popescu, președintele Uniunii, în biroul de la Enciclopedică unde lucram; nu-l întâlnisem, nici nu vorbisem vreodată cu el înainte. Mi-a confirmat, paternal, că la Enciclopedică sunt pe lista de dări afară și a adăugat că în schimb există la Cartea Românească un loc de muncă liber, pentru care aș fi potrivită și care ar fi convenabil pentru mine. Acolo, conform regulamentului, lectorii sunt scriitori, leafa e un pic mai mare și o să mă simt bine, colegii mă așteaptă. Nu am fost încântată de ofertă, linia mea roșie era să nu lucrez pe „literatură actuală“ fiindcă riscam să fiu pusă să cenzurez cărți, ceea ce nu eram deloc dispusă să fac. Dar nu aveam de ales și am acceptat.

Ceea ce nu mi-a spus D.R.-ul era că odată cu postul riscam să intru într-un scandal, Geta Dimisianu fiind considerată cel mai curajos lector de carte care se bătea cu

cenzura. A existat o scrisoare adresată lui D.R. Popescu, semnată de scriitori importanți, susținând rămânerea ei la Cartea Românească, și s-a spus că o scoate Securitatea. Scandalul s-a dezumflat la venirea mea în redacția care m-a primit foarte bine, colegii care susțineau și ei cărțile erau deranjați atât de temperamentul vulcanic al Getei Dimisianu, cât și de campania ei intensă de autopromovare: își afișa aproape deschis relațiile directe la *România literară*, unde soțul ei era adjunct, precum și la postul din Paris al Europei Libere, la Monica Lovinescu și Marie-France Ionesco. Pentru Bălăiță și D.R. Popescu, adversități redutabile. Cu mine jucaseră bine: tocmai fusesem elogiată de Monica Lovinescu și în lumea literară aveam o reputație bună. Am stat în birou cu Mircea Ciobanu, care s-a bucurat de venirea mea.

Nu știu dacă în planul inițial al lui D.R. Popescu și al lui Bălăiță, cândva favoriți ai emisiunilor Monicăi și ale lui Virgil, apoi ținte permanente de critică, după ce au ajuns la conducerea Uniunii și a început războiul cu Geta Dimisianu, fusese să „schimbe curierul” spre Paris. E mai degrabă o idee conspiraționistă care îmi vine acum, fiindcă îmi amintesc perfect momentul când Monica Lovinescu m-a rugat să fac asta și mi-a dat adresa prietenei ei Lucie Rosetti (o persoană pe care n-am întâlnit-o niciodată, dar căreia i-am trimis pachete de cărți de la poșta pentru străinătate până la finalul lui '89). Am considerat că e datoria mea să fac asta, de vreme ce-i luasem locul Getei Dimisianu, diferența a fost că am păstrat tăcerea asupra acestui lucru.

În toți acei ani chinuiți de la Cartea Românească, am făcut eforturi să dau drumul, de la primul meu nivel de lector, cărților necenzurate și să nu fu asimilată niciunui